

Sinek Kadar Kocam Olsun Başımda Bulunsun

Ha én egy naplopó felesége lennék...

Ha én egy dologkerülő felesége volnék... Eredetileg három leánytestvér: Şükran, Melek és én, egy külvárosi házban éltünk volna. Tizenhárom-tizennégy éves korunkban mind a hármunknak szilárd meggyőződésévé válna, hogy mielőbb el kell kerülnünk az apai házból, minthogy elégünk volna abból, hogy a fiútestvéreink gatyáit mossuk, részeg apánk elöl meneküljünk, órákig tartunk anyáknak az orlon motringjait, meg locsoljunk és söpörjünk a ház előtt.

Şükran és Melek ennek az igen helyénvaló meggyőződésnek megfelelően nagyon okos döntést hozna: az öt elemi után otthagynák az iskolát, hogy a hozománykészítésnek szentelve magukat utat nyissanak a szerencsésüknek. Nem szeretnék tanulni én se, s ha anyám nem kényszerítene, estig ülnék velük együtt én is a kapu előtt, és sok kilométernyi párnaszegélyt horgolnék annak biztos tudatában, hogy ez köt majd hozzá jövődő életemhez.

De már amúgy is együtt járnánk három fiúval, három vásároló testvérel. Azon kuncognánk, hogy sógornók leszünk, versengenék, hogy melyikünk nevéhez illik jobban a vezetéknevük, csütörtökönként pedig fejkendőnk csücskét megigazítva állunk alatt, mennénk a piacra. Persze nem csak a csütörtöki piacra mennénk ki, hiszen ők vásárról vásárra járnának, mi tehát azt állítva, hogy fonalat, kötő- és horgolótűt kell vennünk, vagy azzal, hogy nem kaptunk a kellő méretben és színben harisnyát, bugyit vagy trikót, minden áldott nap a vásárokon lógnánk. Barátaink elárúsító helyéhez érvén valamelyikünk vásárlóként lépne oda, hogy jelezze érkezésünket. Ők erre sorban a másik kettőre hagynák az árujukat, hogy egy-egy órát sétafikálhassunk a vásárban. Cemal – az én párom – párszor javasolná, hogy menjünk ki a piac melletti parkolóba, de én nem volnék rá hajlandó. Mert a vásárban olyan biztonságban érezném magam, akár erdőben a vad, és még erősebben kapaszkodnék a karjába, reménykedve, hogy egy lehetek majd a sok férjes asszony közül, akik izzadva, idegesen ütköznek a vállamnak, lépnek a lábamra, mert maguk sem tudják, hogy mit is keresnek éppen a piacon.

Szerencsésnek érezném magam, amiért vállam azoknak az asszonyoknak a vállához érhet, akiknek szent meggyőződése, hogy csak a vajpuha tökből meg a mézédessként kínált hagymából kell vennünk, s máris szaladnak főzni, mielőtt az uruk a munkából, a gyerekek meg az iskolából hazaérnek, akik lejárják a lábukat, hogy találjanak olyan olcsó Adidas-utánzatú fekete tréningalsót, amilyenre a fiuk vágyik, mert az osztálytársai mind olyanban járnak; akik azért teszik tívé a piacot, hogy valódi gyolcskendőt vagy cukorrózsaszín réklit vegyenek a szomszédasszonynak, akinek szült a menyé, pedig az csak négy gombolyag sötétkék gyapjúfonallal szúrta ki annakidején az ő menyük szemét; meg akik oroszlánként küzdenek az árusokkal, hogy olcsóbban vegyenek a primóként még méregdrága szilvából, ötéves kislányuk kedvencéből, akit erre a kis időre a sógorasszonyukra bíztak.

Cemalról rövid pillanatokra ugyan, de gyakran meg is feledkeznek, mert tudnám, hogy a krumplik sárga színében, a paradicsomok pirosában, a spenót szárában, a hagyma csipősségében, a cipők sarkában, a táskák fogantyújában, a cipzárak, a ruhacsipeszek és a biztosítótűk nyílásában és csukódásában, a gatyagumik nyúlásában és összehúzódsában, a vásár zajában, a kardiánok gomblyukaiban, a villák fogai között, a kanalak nyelén, a varrótűk lyukában és a gombostűk fején ott rejlik a titok, hogy mi ketten egy pár leszünk, és hálát adnék Allahnak, hogy mindezt látni is tudom. Şükran és Melek helyzetében nem volnék annyira biztos, mert úgy venném észre, hogy fogalmuk sincs a nagy titokról, amely úgy kapcsolná őket a jelenben és a jövőben férjükhöz, ahogy a patent vagy a horgos kapocs két része, a mágnes és a vas, a nap és a hold, valaminek az alja és a teteje, kelet és nyugat is együvé tartozik. Mire én a katonai szolgálatra induló Cemalt búcsúztatnám, Şükran és Melek már más fiúkkal találkozának a parkban, és az árusok, akik a sógoraim lettek volna, más lányokkal lófrálnának a piaci sátrak között.

Cemal távollétében egy fiatalember jönne hozzánk, a kezében tizenkét piros rózsával. Értene a szóforgatáshoz, hát magyarázná is rendesen, hogy meglátott engem, és annyira tetszem neki, hogy komolyak a szándékai, el akar venni feleségül; különben meg pizzaárus volna. Mindig úgy csúrné-csavarná a szót, hogy a pizzához lyukadjon ki, amely ezekben a nehéz időkben is elég jól jövedelmez, meg az idők változásáról szónokolna, s a végén kibökne, hogy ma már a nők is munkába állhatnak, és ha férj és feleség együtt dolgoznánk, vagyis ha Nur is dolgozna... NEM, ÉN NEM FOGOK DOLGOZNI! A NEVEM NUR! MINT A TÖBBI ASSZONYNAK, NEKEM IS JOGOM VAN AHHOZ, HOGY RÉSZESÜLJEK ABBAN AZ ÉLVEZETBEN, AMIT A HÁZIASZONY-SZEREP JELENT, ÉS TE, TE PISZOK PIZZÁS, NEM FOGSZ ETTŐL MEGFOSZTANI! – gondolnám, ám hallgatnék; de mindegy is, mert különben is kiderülne, hogy csak egy vándorbüfésről van szó, rajta kívül pedig amúgy is tudná mindenki, hogy én Cemal jövődöbelije vagyok; az ostobának tehát vissza kellene vonulnia.

Mindenesetre megírnám Cemalnak, hogy mi történt:

3 6 15 1 15 12 16!

5 26 172 6 17 122 12 211 5 1 16 2 22 24 6 5 12 27 6 21 16 6 5 12 15 6 21...

Így, számokkal leveleznék, hogy ha véletlenül a levél az én örökké részeg apám, vagy ő mindig éber parancsnoka kezébe kerül, higgyék azt, hogy valami játékról van szó. Tehát:

„Cemalom!

Tegnap megkérték a kezem, de nem adtak oda. Pizzás vagy mi volt az illető. Tizenkét szál piros rózsával jött... Anyám nagyon mérges, mégis otthagytam az iskolát, te örülsz neki? Hogy vagy? Mi, Allahnak hála, jól vagyunk. Nagyon várunk. Bárcsak mielőbb vége volna a katonaságnak...”

Jönne rá a válasz:

„Amint hazajövök, felfogadok valakit, és feldugatom a tizenkét rózsát szárat annak a pizzásnak a seggébe. Nem tudja az a szemét, hogy te kié vagy?...”

Repülnék a boldogságtól.

A katonaság után Cemal a legidősebb bátyját küldené el hozzánk lánykérdőbe. Tudnám, hogy nem szép dolog a zsarolás, de mivel biztosra venném, hogy egy férj háza százszor jobb az apai háznál, megfenyegetném anyámat. „Ha nem adtok, ide, ebbe a házba fogok gyereket szülni!” Rögtön meg is tartanánk a lagzit.

Anyám nagyon sirna, én meg haragudnék, és a lakodalom estéjén azt vágom oda neki, hogy minek sir, nem temetésen van... .

Este, mire a lagzi véget érne, Cemal a rakítól elszenderedne. Félnék nagyon, mert tudnivaló, hogy a nászéjszakán alvó vőlegény helyét az ördög foglalja el, és magáév teszi a menyasszonyt, ezért aztán egyre kétségbeesettebben bökdösném az uram:

– Cemal, Cemal, ébredj, Cemalom, ébredj fel, mert ha nem ébredsz, a magas hegyek mögül is megérzi fiatal testem szagát a sátnak, és gyereket csinál nekem, mielőtt a szemed kinyitná! Ébredj!

Minthogy nem tudnám fölbeszteni, szorosán átölelném bűzös testét, magunkra húznám a takarót, és lehunynám a szemem. Aludj, ha tudsz, mikor az ördög le akarja húzni rólatok a takarót, letépi bérelt menyasszonyi ruhádat, s te vergődsz, mert miközben ifjú férjed ott fekszik melletted, ő maga alá gyűr... . Hiába kiabálsz, nem hallja meg senki. Hallgatnék, összeszorítanám a fogam, s a végén hallanám, amit távozás előtt a fülembé súgna: „Vedd el magad a szüzességed!”

Reggel előbb ébrednék, mint Cemal, de nem mozdulnék. A szempilláim közül lesném, hogy döbbenet néz, és fogalma sincs, hogy mit tegyen.

– Nur! Mi történt? – ébresztene.

– Hogyhogy mi? – ülnék fel az ágyban. – Te csináltad...

Ayban Gökbhan

Szívmérték

*Ha létezik zsinórmérték, szerintem lennie kell
szívmértéknek is, mondta a barátom, Máté az iskolában,
és igaza van, mert a szívet néha meg kell mérni,
mint a piacon a gyümölcsöt, a bentésnél a búst,
bogy megtudjuk, mennyi szeretetet bír el, és le kell mérni,
bogy megtudjuk, milyen bosszú a szeretet-kabát, nebogy
löttyögjön rajta, esetleg túl bosszú legyen és lelógjon,
a piszkos, kutya-macska összeszaglászta földre.*

*Máté azt is mondta, bogy azok, akikre azt mondják, rossz
emberek, igazából nem is rosszak, csak nem elég nagy
a szívükön a szeretet-kabát, vagy kinőtték, s elfelejtettek
venni belőle újat. Szerintem az igazán jó embereknek otthon
nagyon sok szeretet-rubájuk van, de mindig sokat kell
vásárolniuk belőle, mert a szívük növekszik állandóan.*

Cukros bácsik

*Kétféle cukros bácsi van, például
a házunkban él egy idős ember,
s a nagymamám szerint
magas a cukra, ezt tőle tudja, mert
elárulta a nagymamának, bogy ő
cukorbeteg, amíg nem tudtam, bogy ez
mit jelent, azt gondoltam, a cukros bácsinak
cukorból van a keze, a lába, s a szavai is édesek,
de ez egy betegség, s az inzulin egy gyógyszer,
azzal gyógyítják, javított ki a nagymamám,
s nagyot nevetett.*

*A másik cukros bácsiról az iskolában
beszélte a tanító néni, hogy ne álljunk
szóba idegenekkel, mert azok ilyen cukros
bácsik lehetnek, s ezen röhögünk, mert miért ne
álljunk szóba cukrot osztogató idegenekkel, pláne,
ha jó szívvel adja, de aztán Gergő beavatott minket,
bogy az ő apukája rendőr, s sok cukros bácsit
szedeget össze, s a neve egy nagy átverés és hazugság,
nem is ad cukrot és nem is jószívű, nabát,
ez igazán nem szép dolog tőle, jobb is lesz, ha kerüljük
az iskola körül ólálkodó idegeneket.*

A piros pulóver

*Az én apukám külföldről jött,
idegen nyelven beszélt és furcsa volt a neve,
bét éves koromban visszautazott oda, abonnan érkezett,
biztos bonvágya volt, meg hát nálunk olyat nem lehet enni
amit náluk, meg a napszakok is másképp működnek.
Náluk szikrázó napsütés van és azzal egyidőben itt hűvös este.
Apukám fázott, mert a meleget szerette, nekem egy piros
pulóvert hagyott és a vezetéknevét, azt gondolta,
majd én is fájni fogok, jobb, ha előre gondoskodik rólam.*

*A piros pulóvert azóta kinőttem, a nevét nem, az évről-évre
velem növekszik, az iskolában nem értik a többiek,
bogyba ilyen különös nevem van, miért nincs apukám,
szerintük ha lenne, sokat mesélne nekem a távoli és titokzatos
országról, az internetet máshogyan hívna a messi-országos,
izgalmasan vágott bajusza alatt, és ezt én sem értem,
bogyba már elment, miért nem vitte magával a nevét is,
esetleg véletlenül itt felejtette, de nyugodtan jusson az eszébe,
ha hiányzik neki, visszajöhet érte,
szívesen visszaadom neki egy ölelésért cserébe.*

– Igen?! – düllesztene ki erre büszkén a mellét.

– Hát persze – néznék, mintha szégyenkeznek, a hasamra.

– Igaz is. Még érzem is az ízét a számon. Na gyere – húzná fáradt teste-
met maga alá.

Annak idején, amikor még karonfogva sétáltunk a vásároknak, én elkép-
zeltem volna, hogyan ficákolnak az ott látott asszonyok estenként a fér-
jük alatt, és egy gyermek gondosságával bugyoláltam volna puha vattába és
batisztba álmat, miszerint amint egyesülök Cemalommal, a mennyekig
fogok emelkedni. Rám nehezedő súlya alatt azonban pillanatok alatt meg-
öregedne az a gyermek.

A múltó hónapok során megtanulám, hogy Cemal szeret reggel aludni, a ká-
vézőkban estig okeyt játszani, aztán a haverjaival a sörözőket meg a borozókat
járni, gömbölyödő hasú feleségét pofozni, rugdosni; viszont egyáltalán nem szeret
dolgozni. Holott soha nem kívántam volna mást, mint hogy legyen munkája, mint
mások férjének, és este, amikor jön haza, ne felejtse el kenyert hozni.

Erre én a dzsinnek kezébe tenném le a sorsát. Nem dobnám ki a szemetet,
hanem gyűjteni kezdeném a konyhai pult alatt. A szag betöltene a házat. A jó-
szívű dzsinnek akkor árulnák el, hogy segíteni fognak, amikor hat és fél hó-
napos korában elvetelném kifejlett kezű, lábú, arcú lánymagzatomat, és a két
kezemmel próbálnám elásni a hátsó kertben, ahová a mosogatóvizet szoktam
az ablakon át kilötytteni. Amikor éjnek évadján hazatérő férjem meglátná,
hogy a körmeimmel ásom a földet, nagy nehezen betuszkolna a házba. „Fiú
volt?” – kérdezné, mikor megmondanám, hogy elvetéltem, s én juszt is azt
mondanám neki, hogy fiú. El is szomorodna rendesen.

Bepólyált halott kislányom láttán a negyed összes asszonya rémülten sá-
pítózna, Cemalt azonban semmi sem érdekelné. Másnap egyetlen szó nélkül
mennék el az autópálya melletti temetőbe, és egy kis gödörbe elföldelnék
a picit. Utána pár este nem menne el a barátaival Cemal, és azt állítaná, hogy
napok óta magamban beszélek. Hát akkor lépnének akcióba a jószívű dzsin-
nek. Jóságukban nekem is szerepem volna, mert ha azt akartam volna, hogy
valami katasztrófa érje, a gonosz és makacs fajtájúakból jöttek volna, de én
csak megleckéztetni szerettem volna. Hogy térjen észhez, dolgozzon valamit,
vagy ahogy régen, járjon vásárolni.

Éjjel álomban hallanám, hogy mit mondanak a jószívű dzsinnek:

– Tegyéél az ágyába egy maroknyi férget – mi már odakészítettük neked
a konyhai pult alá –, aztán feküdj mellé. Olyan szeretettel raknám a férjem
mellére a nyüzsgő kukacokat, ami a megmentőimnek kijár, aztán óvatosan
odafeküdnék Cemal mellé. Nemsokára felébredne arra, hogy az arcán mász-
kálnak a férgek.

– Nur, ébredj fel! Nézd, tele vagyok férgekkel! Hogy kerül ide ez a sok ro-
hadt dög? – ordítaná.

Mintha nagyon mélyen aludnék, és a szememet se tudnám kinyitni, nagy
nehezen ébrednék, körülnéznék: sehol semmi féreg, az ágyneű patyolat
tisztá, a párnacihákat ki is főztem, csak Cemal néhány fekete szőrszála hul-
lott rájuk.

– Ugyan, Cemal. Most mit vagy oda, hát ha féreg, vágj oda a tenyereddel,
majd leesik – mondanám, s közben észrevenném, hogy az egyik áldott állat-
ka vidáman tekergőzne a meztelen karomon.

– Nézd csak, Nur, nézd, a karodon is mászik egy! – mutatná Cemal.

– Ugyan, szívem – mondanám, és figyelném, hogy csapkodja undorodva
a nyüzsgő kukacokat, s közben a jószívű dzsinneknek hálaadó imát mormol-
nék, majd, nehogy fölingereljem azzal, hogy nem csinállok semmit, előkap-
nám az ajtó mögöl a söprűt, s úgy söpörném az áldott állatkákat, hogy bajuk
ne essék, ugyanakkor úgy, mintha nem is léteznének, pusztán Cemal meg-
nyugtatóására emelgetném a levegőbe a söprűt.

– Azt hiszem, ok nélkül riadtál fel, Cemalom. Most már feküdj le, és aludj
– mondanám, s lefeküdnék az ágyak arra a felére, ahová szoktam. Már
éppen elaludnék, amikor a jószívűek felébrednének: „Kelj föl, és takaríts
ki rendesen!”

Nagy tisztelettel, egyenként összeszedném a kukacokat, és úgy ereszte-
ném ki őket az ablakon át a sötétbe, mint a jóságnak egy-egy szárnyra kelni
képes angyalát. A sarkokba száraz füvet tennék. Reggel felé aludnék el, s ál-
momban szemben ülnék a hat és fél hónapos korában elvetél, kifejlett kezű,
lábú és arcú kislányommal, s jóízűen nevetgelnék!

Cemal a jószívűek okozta ijedelem után sem változna egy csöppet sem.
Anyám pedig szokásos bőbeszédűségével arról papolna, hogy már két
éve férjnél vagyok, elmehetnék házakhoz takarítani, nem fog a porrongy

a kezemhez ragadni, jó lenne, ha nem várnék már semmit Cemaltól, akár haza is járhatok a gyomromat megtölteni, nincs azzal semmi gond – de ne vegyem rossz néven –, legalább egyszer egy héten járjak el valahová takarítani, hogy vasárnapra legyen egy kis pénz a zsebemben.

– Jól van, anya, hagyd már abba, nem mehetek terhesen dolgozni, lásd be – vágnék a szavába, különben napokig se hagyná abba az az ostoba asszony. Ettől rögtön ideges lenne, a gyerektől azonnal meg kell szabadulni, még fiatal vagyok, ha otthagynom Cemalt, férjhez mehetek újra, de egy gyerekes asszonyt nem vesz el senki... Mit nem képzél! Öljem meg a meg sem született gyermekemet, és menjek máshoz férjhez!? Azt mondanám neki, hogy az ördög bújt belé, másképp nem beszélne így, különben Cemal nem tudja még, hogy megint állapotos vagyok, de hiszem, hogy amint megtudja, dolgozni kezd megint, ő meg azt mondaná, hogy meghibbantam, ne is tekintsem többé anyámnak, s azzal bevágná maga után az ajtót.

A terhességem alatt folyton éhes volnék. Akkor aztán Allahnál keresnék menedéket, elvégezném a napi ötszöri imát. Ezt látva a szomszédok egy ideig ennivalót hoznának nekem, de egy idő múlva elmaradoznának. Cemal már haza se jönne. A szomszédasszonyok arról beszélnének, hogy más nőkkel látták, más városokban más nőkkel is házasságot kötött, és azoktól is gyerekei vannak. Én aztán a nagy hasammal kimennék az utcára. Naphosszat ülnék a lenti autótűz fizető kapuja mellett. Az automaták miatt a pénztárfülkékben nem ülne már egy lélek sem. Csak néhány tizenéves fiú járna oda a szomszédos negyedekből: víz- és nápolyiárusok. A kisfiúk egy idő múlva sajnálni kezdenék a naphosszat egy falatot sem evő, egyre nagyobb hasú, kolduskinézetű asszonyt, és megosztanák vele csekélyke elemőzsiájukat, néha még a nápolyiból, vagyis a tőkájükből is megkínálnának. Az út szélén megálló autósok néha félig megevett almát vagy maradék perccet nyújtanának nekem.

Egy alkalommal egy istentelen gazember azt ígérné, hogy ad egy kis sajtot, majd megerőszkolna. Torkom szakadtából kiabálnék, de senki sem hallaná. A gazember elmondaná a haverjainak is, azok meg eljőnnének, és mintha csak szégyenkezve, pénzt kínálnának. Némelyiket estére a házamba hívnám úgy, hogy előtte megállapodnék a jószívűekkel. Némelyik csávónak elmenőben felülről forró víz ömlene a fejére.

Egy nap csodálkozva pillantanám meg anyámat a pénztárak mellett. Hosszasan magyarázná, hogy haza kell mennem, mert itt pusztulok egyedül a világ végén, s akkor őt meg az apámat le fogják köpni az emberek.

– Menj innen! Nincs pénzem – mondanám, holott volna a keblembe rejtve.

A szülés előtti napokban már ki se lépnek a házból. Összeszorítanám a fogam, ajkaimat véresre harapdálnám, hogy ne kiabáljak, amikor megjönnek a fájások, a szomszédságból mégis segítség érkezne. A jó dzsinnek értesítenék őket szerintem. Kislányomat az asszonyok régi rongyokba bugyolálnák, nekem teát meg levest készítenének, a gyermekágyi láz ellen éles kést tennének a párnám alá, s mennének haza, dolgos férjük karjai közé. Négynapos korában kislányom besárgulna.

– Víz-sárga lett ez a gyerek. Egy edény alá aranyat kell tenni, és a vízében meg kell fürdetni – mondanák a szomszédasszonyok. Megfürdetnénk. Miért, miért nem, hajnalra megmerevedne a kicsi.

– A hidegtől van – mondanám a mellemen sírás nélkül, fadarabként fekvő kislányomnak, pedig nyár volna. Rongyokba csavarnám, s szaladnék vele a kórházba. Várni kellene, de nem várnék. Nagy patáliát csapnék. Pénzt kérnének, de én addig sírnék, míg be nem vennék az intenzív osztályra.

– Ne menj messzire. Időnként fejd le a tejet, mi majd odaadjuk a kicsinek – mondanák a nővérek. Egy hétig a kórház kertjében aludnék. Ezt látva némelyek pénzt tennének le elé. Reggelenként elszaladnék tejet inni, szezám-magos perccet enni, hogy bőven legyen tejem a pici számára. Egyszer-egyszer megnézhetném az üvegbúra alatt meztelenül fekvő kislányt.

– A magunk lábára fogunk állni, kislányom. Megszabadulunk dologkerülő apádtól. Majd dolgozunk mind a ketten – mondanám neki, s közben buzgón kérném a jószívűeket, hogy szabadítsák őt ki a fejét pókhálóként körülvevő furcsa elektromos izéktől. Végül megvalósulna a kívánságom: ugyanolyan mereven a kezembe nyomnák, ahogy beadtam, azzal, hogy van a kórháznak egy osztálya, oda kell hordanom tornáztatni, különben haláláig merev marad.

Amikor kilépnek a kórház kapuján, nem ugyanaz a kislány volna a karon, akit az intenzívre beadtam: egy okos és jószívű kislány nézne rám. Apró mosolyt vennék észre a szája sarkában, szempillái között pedig egy titkot. Mintha mozdulatlan merev akarna maradni, s ülni anyja ölében a város bármelyik pontján, maga előtt egy zsebkendővel.

Otthoni zenekar

*Házunk egy hatalmas koncertterem énekesekkel.
Reggelizés közben odalentről
hallom a tányércsörgést és egy magas hang
visszapattan az összetört tányérról, s ügyesen
feljut hozzánk a nyitott ablakon keresztül.
Cipőbúzás közben a másik lakásból
bakancstopogás és kiabálás szimfóniája
úszik be hozzánk, mint egy vízisikló,
s a cipőfűzés kigyószíszegésre hasonlít,
néhány másodpercig mást sem hallani.
Az iskolából hazaérve átöltözés közben
odafentről hallom, ahogy Klári néni
azt mondja Ödön bácsinak: Te marba,
már megint elfelejtettél kenyereket venni”,
s Ödön bácsi, hogy Klári nénit ne hallja
felbangosítja a Bartók rádiót, s az ám,
az egész napos sok zenebona után
a rádióból szól az igazi szimfónia.*

Hadművelet

*A fiúkkal megbeszéltük, hogy a lányok
ellen hadműveletet kell kidolgozni, mert
nem tűrhetjük tovább a szörnyűségeiket.
Soba többé nem vesszük észre
a hosszú és csillogó, illatos hajukat,
nem halljuk meg soba többé a madárdallra emlékeztető,
kellemes és csilingelő bangjukat,
s nem figyeljük meg a libbenő járásukat sem,
helyette focizunk egész nap és elfáradunk a játéokban,
élvezzük a ránk izzadt és ránk tapadt pólót,
s a sárpakolást a vádlinkon, nem is beszélve a szétrígott
lábunk fájdalommal zúzódásairól, s a verekedések után
a szemünk alatt bolondgombaként növekvő monokliról,
az ütések okozta, karunkon kiütő lila foltokról,
mi rettenetesen kemény és erős fiúk vagyunk,
akárki akármit mond, így érezzük jól magukat.*

Matematika

*Utáljuk a Szabót, elegünk van
a Szabóból.
A barátaimmal
amíg a veszélyes
utolsó-pád –lövészárookban
guggolunk negyvenöt percig
az ősellenség,
a matematikával
szemben folytatott,
kegyetlen háborúban,
addig a Szabó,
ez a sápadt és szeplős gyerek,
észre se véve, mennyit izzadunk
a küzdelemben és a vereségek miatt,
ránk se bederítve kimegy a nyílt csatatérre,
s könnyedén megoldja
a táblán tüzelőállásba belyezkedett
matematika-feladatokat.*

Ha én egy imám felesége volnék... imám férjem, akár a földkerekség többi halandó imámja, legalább némi jelentőséget tulajdonítana az evilági dolgoknak, és éppen olyan jól bánná velem, ahogy a többi imámfeleséggel bánnak. Élvezném hát e mulandó világ örömeit; a fejkendőjük csücskét a szájuk elé emelve sugdolózó asszonyok a környéken nem emlegetnének „utólagos Nurten”-ként, és a környék haszontalan kölykei sem kiabálnák utánam, hogy „jár a fara mint a csík, mint akit a bolha csíp”. Az asszonyok abban a hitben, hogy nem tudom, milyen csúfnevet ragasztottak rám, azt hinnék, hogy föl se veszem a gyerekek gúnyolódását, pedig nem tudnám elengedni a fülem mellett. Bizony szomorkodnék miatta.

Közvetlenül a dzsámi mellett, két helyiségből álló házunk felé menet olykor egyszerre érezném a mát és a tegnapot, egy ideig együtt szemlélném a múltat és a jelent, s arra gondolnék, hogy Allah egyik legnagyobb adománya az idő, amelynek nincs se kezdete, se vége... Mäskülönbén hogyan bírna elviselni az ember, hogy egyszerre képes magához ölelni a múltját és a jövőjét, megvédeni egyazon pillanatban a tegnapot és a holnapot?... Különbén hogyan viselhetné el egy asszony, ha mindössze öt év alatt ötven kilót szed fel?... Hogy hihetné el másképp az ember, hogy egy asszony féltékeny a férjére (Teremtöm, bocsáss meg!) annak isten iránti szeretete miatt?

Az uram, bizonyítandó Allahnak, hogy nincs nála igazhitűbb szolgája, éjjel álmából felébredve is, nappal meg álmosan is imádkozással töltené minden idejét. Épp csak annyit enne, hogy éhen ne haljon, napról napra fogyna, csak olyan és annyi ételt fogadna el, ami a szükséges energiát biztosítja számára, úgyhogy igen kevés időt töltené a terített asztal mellett. Ébredés után azonnal megmosakodna, felölténé legtisztább ruháját, s máris Öhozzá sietne.

Miután a gyerekeink is szétszélednének, magamra maradnék. Sietősen rendet raknék, aztán irány az utca. A kint pletykáló asszonyok, alighogy meglátnának, gyorsan összekapnák magukat, megigazítanák meglázított fejkendőjüket. Amint megérkeznék ahhoz a házhoz, ahová aznap meghívtak, körém gyűlnének, és várnák, hogy megnyissam a társalgást.

– Sokféle kényes dolog van az iszlámban, asszonyok, van, ami vékonyabb a hajszálnál, és van, ami élesebb a kardnál – kezdeném. – Nehogy gerjedelembe vagy fajtalanságba essetek! – fejezném be. A számomra terített asztalnál az volna az első dolgom, hogy ujjhegyemmel összegyűjtsem és bekapjam az asztalra hullott kenyérmorzskákat. – A televízió utólagos dolog, asszonyok, ne üljetekek órákig előtte. Inkább imádkozzatek – mondanám, miközben a finom krumplis böreket enném. – Nagyon vigyázatek, amikor gyolcskendőt vásároltatek az imádkozáshoz. Vannak bajkeverők, akik pontosan a virágok közepébe a pluszjelhez hasonló ábrát festenek, abban a hitben, hogy nem látjuk meg, de bizony észreveszük! Tudnotok kell, hogy ezzel titokban a keresztet jelzik, márpedig az ilyen kendőben elvégzett ima utólagos, ne felejtsetek! – Majd mélyre szívja a gőzölögő töltött paprika illatát folytatnám. – Nagyon ügyeljetek az imaszőnyegetekre! Ne legyenek rajtuk ágak, levelek, különféle virágok! A szem az asszony legbőnösebb szerve... Azért adott Allah szemet az asszonyoknak, hogy próbára tegye őket. Gondoljátatek csak meg, „Vigyázz a kezedre meg a nyelvedre!” – tartja a mondás, de ha a szem nem lát, a kéz meg a nyelv sem fog rossz útra tévedni, ugye, asszonyok?... Hát csak vigyázatek a szemetekre, mert ha virágra, ágra, bogárra vagy rózsára téved, az eszetekek máris másfelé fog járni, és akkor oda az imátokek is, úgy ám!

Ezután jönne el az asszonyok legkedvesebb ideje. Némelyiknek, sőt a legtöbbjének a férje napjában többször is le akar feküdni ezekkel az illetlen nőszemélyekkel, ezért például megkérdeznék, hogy ilyenkor melyik eljárás a legtetszőbb Allah szemében. Vagy például megkérdeznék, hogy – mivel hogy némelyiknek, sőt a legtöbbjének a férje hátulról kapja el ezeket a némbereket – amikor rajtuk van a havibaj, mit tegyenek, mert nem akarják az urukat se megbántani, de bűnt se akarnak elkövetni. „Ne haragudjon, imámné asszony, de hát most magunk között vagyunk” – mentegetőzne valamelyik, de valójában csak azért, mert arcátlanságában azt kívánná, hogy nézzem el a szemérmelenségét, mert még folytatná is: „Az uram nem elég buzgó a szemérmeltáji szőrzet eltávolításában. Szab-e a vallásunk ehhez valami mértéket?” – Majd miután piruló arcomat észrevenné, megpróbálna a bűnös útról visszakozni: „Vagy inkább az imám efenditől kérdezze meg a férjem?” Egymást követnének az ilyesféle illetlen kérdezősködésekek, olyannyira, hogy a végén már azt se tudnám, hogy mit feleljek. Végül aztán úgy kezdenék beszélni, ahogy az uram szokott pénteki istenfélő prédikációiban: „Asszonyok, az uratok a ti poklotok és a ti paradicsomotok. Ne felejtsetek, hogy mind a pokol, mind a paradicsom kapujában az uratok fog várni benneteket! Ha ő úgy látja jónak, a paradicsomba, ellenkező esetben viszont a pokolra kerültekek! Ha a mennyekbe akartok jutni, ki kell elégítenetek az uratok vágyát, még ha szülés előtt álltok is; vagy ha akkor hívna is magához, amikor a legnagyobb főzésben vagytok. Mindenkor engedelmesskednetek kell a hívásának...”

Az uramra gondolnék, miközben magyaráznék.

Az Úrral van együtt sülvé-főve.

Az Úrral ölelkezik.

Közelebb van az Úrhoz, mint hozzám...

Ha én az első szerelmem felesége volnék... az ünnepek előtt mindig zsúfolt helyeken, a lejtős Mahmutpaşa, Tahtakale, Mercan, Beyazit, Sultanhamam anyaölként nyugodt, meleg és biztonságos utcáin lófrálnának a leggyakrabban, ahol ott kavargó minden, ami ebben az országban valaha is előfordult vagy előfordulhat. Estig járnának a környéket, hogy lássuk a méteráru-üzletekek végekben tornyosuló, ezerféle színű és mintájú kelméit, utat nyissunk a tömegben nehezen közlekedő teherhordóknak, kihallgassuk a boltosok és a kertjükbe rózsát vagy őszirózsát, paradicsomot vagy paprikát ültetni szándékozók párbeszédét („A tavalyi palánták eleinte alig fejlődtekek, de aztán erőre kaptak. Majd meglátjuk, ezek mit tudnak...” – „Ezek jók, bátyám, meglátja, milyen jók...” – „Azt mondod, hogy jók, de tavaly nem nagyon...”), figyeljük a benzín- és terpentinszagot árasztó boltokban a kendők között mohón válogató asszonyokat; s az izgatott apákat, akik az utcai árusoktól próbálnak ünneplő ruhát vásárolni, hogy megörvendeztetessék vele gyermeküktekek; az elszánt anyákat és a szegyenkező kisfiúkat, akik keserű könnyeket ontanak, mert nem akarják az utca közepén letolni a pantallójukat, s bár teljesen alaptalanul, de örömmel gondolnánk arra, hogy talán mi is azok közé a gyerekek közé tartozunk, akik itt vették az első leckét az utcai ellenállásból.

Úgy vésnénk emlékezetünkbe, hogy halálunk napjáig se felejtjük, hogyan születnek szinte újjá az öregasszonyok, amikor felkapaszkodnak a Mahmutpaşa utcán, hogyan fiatalodnak meg, és veszítik el visszereiket és a púpjait, hogyan tölti meg még a tereket is péntekenként a kis dzsámik előtt a hívő tömeg, és hogyan könyörög Allahhoz a szabad ég alatt.

Néha késő estig maradnánk, egészen addig az óráig, amikor lehúzzák az üzletek rolóit, és szedelőzködnek az utcai árusok, bár még néhány kései vásárló ilyenkor próbál alkudozni, egészen addig a melankolikus percig, amelyben mindkettőnkben tudatosodik, hogy milyen szerelmesek vagyunk egymásba. Akkor aztán fáradtságtól dagadt lábaink a fenséges Yeni dzsámi árnyékában megbúvó Hidayet dzsámi melletti teázó kertjébe vinnének bennünket.

Történeteket találunk ki:

– Látod azt az embert, akin csak úgy lobog a dzseki, ahogy megy, látszik rajta, hogy az előbb még az egyik fenti utcában veszekedett a feleségével; egy 1970-es Renault-juk van; ezek ketten azért jöttek, hogy alsónadrágot és atlétát vegyenek nagyban, és az asszony ma este magnószalagra akarta vetetni a hangját: „Asszonyok, Mahmutpaşáról hoztuk ide nektek a Yıldız márkájú fehérműt, tartós és olcsó!”, de vásárlás közben a nagykereskedő bajsát pödörve stírolta az asszonyt, amitől persze a férj ideges lett, különben is drágállta a gatyákat, az asszony meg folyton csak vihogott, úgyhogy a végén emberünk elhatározta, hogy kiszúr az árusal, „Nem kell! Ne hidd, hogy te vagy az egyetlen fehérműt-nagykereskedő Mahmutpaşán! Gyerünk, asszony! – vágta oda, az asszony meg már az üzlet előtt rákezde: „Mindig ezt csinálod, mindig ezt csinálod...” Nem bírta sokáig hallgatni a férje, „Veled nem lehet dolgozni, bazmeg”, káromkodott, nézd csak, majd szétveti a düh! – mesélném.

A teánkat élénk tevő, szerelmes szemünknek igen tiszteletteljesnek tetsző pincérnek is kijutna tiszteletlen beszédünkből:

– Nézd – mondaná Fikret (Fikret volna a kedvesem neve) –, ez a fiú épp olyan, amilyen én voltam fiatal koromban, látod, milyen göndör a haja, ha megnövesztené, azt kérdeznék tőle a környéken, hogy „Mi van, meleg vagy?!” Pedig biztosan van babája a falujában, tizennégy éves, vagy még annyi se, talán hasonlít rád, és talán őt is Sailenek hívják (Saile volna a nevem).

Majd váratlanul összehúzná a szemét, és egy középkorú asszonyra mutatna, aki épp az út szélén toporogva várná, mikor kelhet át.

– Saile, nézd csak azt az asszonyt!

– Melyiket?

– Hát azt, szívem, amelyik úgy megy, mintha szorítaná a lábát a cipő. . .

– Aha, látom!

– Tudod, ki az?

– Honnan tudjam?

– Az előbbi pasinak a felesége! Nézd, milyen megbántva, milyen szomorúan megy, mintha az egész életét a nagyvilág elé tárná, én is tisztán látom!

– Meséld el!

– Fiatal korában ügyes volt a házimunkában meg a kézimunkában, és szép is volt, „Igaz, hogy nem tanult, de fölér negyven tanult lánnyal”, mondogatták a rokonok és ismerősök. Gülsümnek hívták, sietett mindig megvenni az újságosnál a képregényeket, ragyogó tisztára takarított szobájában odakuporgott a kinyitható ágyra, és óráig olvasott, pontosabban azt gondolták, hogy olvas, de inkább csak a képeket nézte. Az anyja azt mondogatta, hogy tanult emberhez kellene adni, Gülsüm azonban beleesett az egyik dologtalan szomszédba, de ahogy helyén volt az esze lánykorában, a férjhezmenetel után is vágott az agya. „Orlonszálból fogok kötni, te meg, Mahmut, Eminönü környékén árusítod!” – mondta egy nap. Mahmut azonban haszontalan léhűtő volt, ráadásul az is bántotta a csőrét, hogy Gülsüm okosabb, mint ő, ezért nem vette komolyan a javaslatot. Gülsümnek később valahonnan az az ötlete támadt, hogy Mahmutpaşán olcsó hozományának valókat vásárolt, és eladogatta azoknak a környékbeli anyáknak, akiknek eladósorba került a lányuk. Játékszámba ment neki a háztartás, csak az az egy esett idővel nehezebbé, hogy nő léte ré olomnehéz nagy szatyrokot kellett a világ végéről cipelnie. Mahmutnak kezé- lába reszketni kezdett az idegességtől, amikor meghallotta, hogy Gülsüm jogsit akar szerezni „Még csak az hiányzik egy asszonynak! Különben is, mennyit keresel? A benzinre se lesz elég. . .” – pufogott, Gülsüm hanım azonban szelíden kibökte azt is, hogy autót akar venni. Ez ellen is tiltakozott először a férje, de aztán beleegyezett, mert belátta, hogy ő is jól fog járni. Na akkor vette meg Gülsüm azt az 1970-es Renault-t, amelyikről beszéltél, mondtam, ugye, hogy okos asszony volt, eleinte csak a megvásárolt árut szállította, de aztán látva,

hogy a többi napon kihasználatlanul áll a kocsija ház előtt, ráadásul a háztulajdonos a duplájára emelte a lakbérüket, újabb ötlete támadt: „Gyere, Mahmut, rakjuk tele a kocsija csomagtartóját, aztán eredj árulni!” Mahmut efendi húzódozott, de a végén csak ráállt, de ma a közös bevásárlásnál összeveszték, ahogy az előbb mesélted. . .

Annymira beleélném magam Fikret elbeszélésébe, hogy majdnem a nő után szaladnék, hogy azt mondhassem neki: „Gülsüm hanım, nem inna egy forró teát? Nagyon fáradtnak látszik, pihenjen egy kicsit végre!.. Nem lehet, mert Mahmut bey veszekedni, káromkodni fog, még meg is veri?.. Mindenesetre kérem, higgye el, mi ketten – két egymást szerető szív – mi megértjük magát, és kérjük, ne vegye a szívére!”

Mi magunk nyári melegben, fáradtságos utazás végén érkeztünk volna az Unkapanı-beli lemezcégekhez, mondjuk, ő Erzincan-Kemahból, én meg Sivas-Divriğiből, ő búbanatos panaszkodós nótákkal, én meg érzelmes dalokkal. Ott ismerkedünk meg véletlenül, de aztán elvághatatlannak válnak, és egész nap ott lógunk a lemezcégek üzletházának teraszain, várva, hogy felfedezzenek. Összebarátkozunk a cipőtisztító gyerektől a tea- és peregáruson keresztül a vécés néniig mindenkivel. Müslüm bátyánkat hátunkat az ő plakatjának támaszkodva hallgatjuk, s egy napon az a szerencse ér, hogy közelről láthatjuk Selda Bağcant, a híres népdal-énekesnőt, aki még ránk is mosolyog. . . Végül találunk egy lemezkiadó-tulajdonost, aki hajlandó meghallgatni bennünket. Először Fikret kezd énekelni:

„Tegnap éjjel kedvesemnél egy kő volt a párnám, ajjaj, ajjaj, tegnap éjjel kedvesemnél egy kő volt a párnám, alul fáztam, felül áztam, mégis öröm várt rám, ajjaj, ajjaj, ajjaj, ajjaj. . .”

– Miközben jól elnyújtottad az ajjajokat, olyan komikusan húztad össze a szemöldököd, hogy szerettem volna széthúzni őket – mondanám kifelé jövet pukkadozva a visszafojtott nevetéstől.

– Te meg, miközben olyasmiket énekelteél, hogy mit érnek a kezeid, mert elszáll a fiatalágod, és nem tudod visszatartani, meg hogy az Isten fáradt lábakat adott, nem tudsz a szerencséd után futni, lám, mire jutottál, jaj, mikor ér véget a sok szenvedés, a saját kezeddal döntötted romba a világot, nem tudsz hajlékot építeni a szerencsédnek – olyan törekenynek, olyan szomorúnak látszotál, hogy szerettelek volna magamhoz ölelni, és hangosan zokogni – mondaná ő.

Mi mind a ketten nagyon tetszenék egymásnak, s a fölött való csodálkozásunkban, hogy senki nem fedez fel bennünket, utolsó vagyonunkat két kiló cseresznye vásárlásába fektetnénk, s a lemezkiadók üzletházával szemben, a Zeyrek negyedi út mellett leülünk az egyik padra. A pad mellett egy türbe áll, ahol az arra járók pár percre megállnak imádkozni. Vigyázva, hogy ne sértsük meg a hívőket, úgy, hogy senki ne vegye észre, a türbében nyugvó áldott emlékü ember sírjára dobálnánk a magokat, majd, hogy a dzsinnek meg ne büntessék a két szerelmest, felkapaszkodnánk a dombra, és elszétálnánk Cibali rendőrorse előtt.

Zimankós napokon cidrizve járnánk gyermekkorunk negyedeiben, végig-sétáltatnánk ezt a két szerelmest Tarlabası és Aynalıçeşme utcáin. Ha csillogó szemü göndör hajú vagy síró, taknyos gyereket látnánk, leülünk és csak néznénk, és Fikretet látnánk benne. Aztán ő azt mondaná, hogy most pedig menjünk a te gyerekkorod környékére. Az én családom vidékről költözött ide, úgyhogy nekem nincs itt gyerekkori lakónegyedem, gyere, menjünk a Gülhane parkba, és nézzük meg szegény majomkölyköket. . . – mondanám erre.

Akik útközben látnának, legföljebb két elválaszthatatlan gyerekkori pajtásnak vélnének, és senki sem hinné, hogy már évek óta férj és feleség vagyunk. Úgy fonnám karjaimat férjem, az én első szerelmem nyakába, ahogyan a világon az összes boldog asszonyok teszik.